

YENİ TÜRK TİCARET KANUNU'NA GÖRE LİMİTED ŞİRKETLERİN HAKLI SEBEPLE FESHİ

Zeynep MİNELİLER*

ÖZET

6102 sayılı Türk Ticaret Kanununa göre, limited şirket ortağı, haklı bir sebebin bulunması durumunda, şirketin feshini mahkemeden talep edebilir. Haklı sebebin belirlenmesi hususunda hakimin geniş bir takdir hakkı bulunmaktadır. Hakim, haklı sebebin bulunduğu kanaat getirirse bile, şirketin yaşatılması ekonomik ve rasyonel açıdan daha doğru ise, fesih kararı yerine, fesih talebinde bulunan ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebilir.

Anahtar Kelimeler: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu, limited şirket, haklı sebep, fesih davası, diğer çözümler

WINDING UP LIMITED LIABILITY COMPANIES ON JUST AND EQUITABLE GROUNDS ACCORDING TO NEW TURKISH COMMERCIAL CODE

ABSTRACT

According to Turkish Commercial Code no: 6102, partner of limited liability company can ask the court for an order to wind up the company on just and equitable grounds. The court's discretion is wide to decide what is just and equitable in each case. Although there are just and equitable grounds, court can order dismissal of the plaintiff partner or some other remedies, as an alternative to winding up, if there is a thought that existence of company is available and appropriate in economic and rational sense.

Key Words: Turkish Commercial Code no: 6102, limited liability company, just and equitable grounds, action for termination, other remedies

I. Haklı Sebep Kavramı

Kişisel ilişkilerin ağırlık taşıdığı limited şirketlerde, ortaklar arasındaki güven ilişkisi, şirketin devam etmesi ve amacına ulaşabilmesinde büyük

* Öğr.Gör., İzmir Ekonomi Üniversitesi Hukuk Fakültesi, zeynep.mineliler@ieu.edu.tr

önem taşımaktadır. Güven ilişkisinin herhangi bir nedenle zedelenmesi ise, ortakların aynı amaç için birlikte çalışma isteğini ortadan kaldıracaktır. Aynı amaç için birlikte çalışma isteğini kaybeden ortakların, şirketi devam ettirme ve kuruluş amacını gerçekleştirmesi ise mümkün olmamaktadır. Böyle bir durumda, ortakları şirket sözleşmesi ile bağlı tutmak kişilik haklarına aykırılık teşkil etmektedir¹.

Öncelikle belirtmek gerekir ki böyle bir süreci yaşayan ortak, elbette payını devrederek şirketten ayrılma hakkına sahiptir. Ancak limited şirketlerde ortağın payını devretmesi, anonim şirketlerdeki gibi kolay değildir. Limited şirket ortağının payını devrederek şirketten ayrılması, zor ve bazı durumlarda imkansız olabilir (TTK m. 595)². Bunu dikkate alan kanunkoyucu, diğer ortakların devre onay vermemeleri halinde, ortağın şirket ilişkisinden kurtulabilmesi amacıyla haklı sebeple fesih ve haklı sebeple çıkma hükümlerini düzenlemiştir³.

Haklı sebep kavramına ilişkin kanunlarımızda açık bir tanımlama bulunmamakla birlikte, sürekli borç ilişkileri doğuran sözleşmelerde, taraflara haklı sebeplerin varlığında taahhüt ettikleri sözleşme hükümlerini tamamen veya kısmen feshetme yetkisi tanınmaktadır. Sürekli hukuki ilişkilere son verme imkanı sağlayan haklı sebeple fesih kavramının temelinde, dürüstlük kuralı ve kişilik haklarının korunması ilkesi bulunmaktadır. Zira, hiçkimseden kendisi için çekilmez bir hale gelen bir hukuki ilişkiye devam etmesi beklenemez. Bu nedenle, tarafların şahsını ilgilendiren veya taraflar dışındaki olaylar, sözleşme ilişkisini taraflardan birisi için çekilmez hale getiriyorsa, haklı sebeple fesih hakkı doğmaktadır⁴.

¹ ÇAMOĞLU, Anonim Ortaklık, s. 667; DOĞANAY, s. 733; GİRAY, s. 196.

² Türk Ticaret Kanunu (kısaca TTK) ile 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (RG. 14.02.2011 tarih ve S. 27846) kastedilmektedir.

³ Baştuğ, ortağın fesih hakkını, ancak kendisinin şirketten ayrılma imkanının olmaması özelikle, pay karşılığını elde edememesi halinde doğması gerektiğini belirtmektedir. Yazara göre, pay karşılığını alarak şirketten ayrılabilen bir ortağın, kurulmuş şirket düzenini yıkması, şirketi feshetme götürebilir kendisine objektif bir çıkar sağlamayacaktır. Dolayısıyla ortağın çıkma hakkı ile fesih hakkı arasında bir seçim hakkı olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu hususta bkz. BAŞTUĞ, s.101-102. Aksi görüşte olan *Giray*'ın haklı olarak belirttiği üzere, ortağın şirketten çıkmak veya şirketin feshini istemek konusunda seçimlik hakkı bulunmaktadır. Bu talepleri değerlendirme yetkisi ise hakime aittir. Bu hususta bkz. GİRAY, s. 202.

⁴ SELİÇİ, s. 193; ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 57; ORUÇ, s. 212; GİRAY, s. 197; ÇELİK, s. 567.

Şirketler hukukunda da diğer sürekli hukuki ilişkilerde olduğu gibi haklı sebep kavramına çeşitli sonuçlar bağlanmıştır⁵. TTK'nın 636. maddesinin III. fıkrası da haklı sebeplerin varlığı halinde her ortağın şirketin feshini isteyebileceğini düzenlemektedir. Ancak söz konusu maddede haklı sebebe ilişkin bir tanım veya haklı sebebin sınırına ve kapsamına ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemektedir. Anonim şirketlerde de haklı sebeple şirketin feshinin düzenlendiği 531. maddede de aynı şekilde bir tanım, sınır veya haklı sebebe örnek bulunmamaktadır. Bu hükmün gerekçesinde, haklı sebebe ilişkin bir tanımın veya haklı sebep örneklerinin verilmemesinin bilinçli bir tercih olduğu ifade edilmektedir. Bununla birlikte, genel kurulun birçok kez kanuna aykırı şekilde toplantıya çağırılması, azlık hakları ile bireysel hakların devamlı ihlali, özellikle bilgi alma ve inceleme haklarının engellenmesi, şirketin sürekli zarar etmesi, dağıtılan kâr payının sürekli azalmasının İsviçre öğretisinde haklı sebep sayıldığı gerekçede belirtilmektedir⁶. Gerekçede anonim şirketlerdeki haklı sebebe yapılan açıklamalar, limited şirketler için de geçerlidir. Dolayısıyla haklı sebeple fesih hakkının düzenlendiği TTK'nın 636. maddesi, haklı sebebe ilişkin örnek ve tanım vermeyerek haklı sebebin somut olayın özelliğine göre değerlendirilmesi takdirini hakime bırakmıştır. Hakim, haklı sebep olarak ileri sürülen olayları dürüstlük kuralı çerçevesinde değerlendirecek ve kararını buna göre verecektir⁷. Bununla birlikte hakimin, haklı sebebin var olup olmadığını belirlerken kollektif şirkete ilişkin 245. maddesinde yer alan haklı sebep kavramından yararlanması mümkündür⁸. Nitekim bu düzenleme, haklı sebebin ilişkiye son verme sebebi olarak düzenlendiği sürekli ilişkilerde tanım veren tek hüküm olması sebebiyle tüm sürekli hukuki ilişkiler açısından genel bir nitelik taşımaktadır⁹.

II. Düzenleme Yeri ve Şekli

Limited şirketin sona erme sebeplerinden biri olan haklı sebeple fesih, Türk Ticaret Kanunu'nun 636. maddesinin III. fıkrasında düzenlenmektedir. Bu madde, "*haklı sebeplerin varlığında, her ortak mahkemeden şirketin*

⁵ Şirketin feshi (TTK m. 245, m. 328, m. 531, m. 636/III), şirketten çıkma ve çıkarılma (TTK m. 255, m. 257, m. 328, m. 638, m. 639, m. 640) ve yönetim yetkisinin geri alınması ve kısıtlanması (TTK m. 219, m. 274-276, m. 282, m. 328, m. 565, m. 630) durumlarındahaklı sebebe hukuki sonuç bağlanmaktadır.

⁶ Bkz. TTK Gerekçe, m.531, s. 194.

⁷ TEKİNALP, s. 324; ORUÇ, s. 213; ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 120.

⁸ ÖZTÜRK DİRİKKAN, s. 42; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 810; ŞENER, s. 252; BAŞTUĞ, s. 43; DOĞANAY, C. I, s. 1490.

⁹ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 120.

feshini isteyebilir. Mahkeme, istem yerine, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebilir.” şeklindedir¹⁰.

Haklı sebebe hukuki sonuç bağlayan hükümler, genel olarak emredici niteliktedir. Bu nitelik, haklı sebebin temelini oluşturan objektif iyiniyet ve kişilik haklarının korunması ilkelerinin bir sonucudur¹¹. Haklı sebeple feshin düzenlendiği maddenin emredici niteliği gereği, haklı sebeple fesih yetkisi esas sözleşme ile veya genel kurul kararı ile kaldırılamaz, sınırlandırılmaz veya kullanılması zorlaştırılmaz. Ayrıca ortağın bu hakkını kullanması şarta bağlanamaz¹². Ancak haklı sebebi düzenleyen hükümlerin emredici nitelikte olması, bunlar üzerinde hiçbir tasarrufta bulunulmayacağı anlamına da gelmemektedir. Dolayısıyla haklı sebeple feshin düzenlendiği TTK'nın 636. maddesinin III. fıkrası da emredici nitelikte olmakla birlikte, taraflar esas sözleşmeye koyacakları hükümlerle haklı sebeple feshe ilişkin hükümleri belli oranda değiştirebilirler¹³.

Bu hükmün emredici nitelik taşımasının bir diğer sonucu, ortağın haklı sebep fesih hakkından feragat edememesidir. Ancak belirli bir olayda haklı sebebe bağlı hak doğduktan sonra, bu hakkın kullanılmasından feragat edilebilir¹⁴.

III. Şirket Sözleşmesinde Haklı Sebeplerle Sona Erdirme Konusunda Hüküm Bulunması

Limited şirketin haklı sebeple feshinin düzenlendiği TTK'nın 636. maddesinin III. fıkrası, emredici bir hüküm olmakla birlikte, yukarıda ifade ettiğimiz üzere, ortaklar şirket sözleşmesine koyacakları hükümlerle haklı sebeple feshe ilişkin hükümleri belli oranda değiştirebilirler. Özellikle haklı sebeple fesih hakkının kullanılmasını kolaylaştıran ve bu hakları genişleten hükümler sözleşmeye konulabilir. Örneğin ortaklar, bazı somut olayları, haklı sebep olarak düzenleyerek bu olayların kendileri için sözleşmenin temel

¹⁰ 6762 sayılı Kanununda haklı sebeple fesih hakkı, infisah sebepleri başlığı altında 549. maddede ve şirketten çıkma çıkarılma başlığı altında 551. maddede düzenlenmektedir. Bu tekrar, doktrinde eleştirilmiştir. Bkz. BAŞTUĞ, s. 101 vd. Türk Ticaret Kanunu'nda ise böyle bir tekrara yer verilmemektedir.

¹¹ ÇAMOĞLU, Emredici Nitelik, s. 290-291.

¹² POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 850; ÖCAL, s. 224.

¹³ ÇAMOĞLU, Emredici Nitelik, s. 291; GİRAY, s. 210.

¹⁴ ÇAMOĞLU, Emredici Nitelik, s. 303.

unsurlarından biri saydıklarını kabul edebilirler¹⁵. Bunun gibi, sözleşmeye konulacak hükümlerle, yetki ve usul açısından kolaylaştırıcı değişiklikler yapılabilirler. Ancak ortaklar, fesih hakkını sözleşme ile bertaraf edemeyeceği gibi, bir anlam ifade etmeyecek şekilde sınırlandıramaz ve kullanılmasını zorlaştıramazlar¹⁶. Örneğin şirket, “kuruluşundan itibaren üç yıl haklı sebep nedeniyle feshedilemez” şeklindeki fesih hakkının belirli bir zaman dönemi için ortadan kaldırılmasına ilişkin sözleşme hükümleri geçerli değildir¹⁷.

A. Şirket Sözleşmesi ile Fesih Yetkisinin Genel Kurula Verilmesi

TTK m. 636/I, b hükmü gereğince, genel kurulun şirketi feshetme yetkisi bulunmaktadır. Genel kurulun alacağı fesih kararı, önemli kararlar arasında yer almakta ve bu kararın alınması, temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunu gerektirmektedir (TTK m. 621/I, ı).

Şirket sözleşmesi ile haklı sebebin varlığı durumunda genel kurulun vereceği karar ile şirketin sona ereceğine ilişkin düzenleme getirilebilir. Ancak bu düzenleme, ortağın mahkemeye başvurma yetkisini elinden alınarak yapılamaz. Bu yetkinin mahkemeden alınarak genel kurulun alacağı bir karara bırakılmasına yönelik düzenleme, her ortağın mahkemeden şirketin feshini isteme hakkını dolaylı olarak kaldıracağı için geçerli değildir¹⁸.

Genel kurulun haklı sebeple feshe ilişkin kararı yenilik doğuran bir karar niteliğindedir. Fesih, karara katılmayan ortaklara tebliğ tarihinden itibaren sonuçlarını doğurur. Karara katılmayan ve muhalif kalan ortakların, mahkemede iptal davası açarak, kararı gerek sebebin haklılığı gerek şekil ve usul yönünden kontrol ettirmeleri mümkündür. Mahkeme, bu davada, ancak açıklayıcı nitelikte bir hüküm verebilecektir. Ortakların veya genel kurulun haklı sebeple fesih talep etmelerine rağmen, genel kurulda gerekli yetersayı sağlanamayıp, bu yönde bir karar çıkmamış olabilir. Böyle bir durumda, haklı sebeple şirketin feshini isteyen ortaklar, TTK m. 636/III maddesi gereğince, haklı sebeple fesih davası açma haklarını muhafaza etmektedirler¹⁹.

¹⁵ ÖCAL, s. 214.

¹⁶ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 850.

¹⁷ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 304.

¹⁸ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 103-104; GİRAY, s. 212.

¹⁹ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 104; GİRAY, s. 213.

B. Şirket Sözleşmesi ile Fesih Yetkisinin Ortağa Bırakılması

Türk Ticaret Kanununun 636. maddesinin I. fıkrasının ilk bendi “*Limited şirket aşağıdaki hâllerde sona erer. Şirket sözleşmesinde öngörülen sona erme sebeplerinden birinin gerçekleşmesiyle...*” olarak düzenlenmiştir. Böylece limited şirket, şirket sözleşmesinde belirtilen sebeplerin meydana gelmesi ile sona erecektir. Dolayısıyla şirket sözleşmesine “ortaklardan biri şirket sözleşmesini feshedebilir” şeklinde bir hüküm konularak, ortağa bu yetkisini kullanarak şirketi sona erdirme hakkı tanınabilir²⁰.

Haklı sebeple şirketin feshini mahkmeden isteme hakkının düzenlendiği TTK'nın 636. maddesinin III. fıkrasının emredici niteliği, ortağın bu hakkının elinden alınamayacağı sonucunu doğursa da ortağa bu konuda madde içeriğinden daha geniş bir yetki verilmesine de engel değildir. Şöyle ki, şirket sözleşmesi ile ortağa tek taraflı feshi hakkı tanınabilmesi, ayrıca haklı sebeplerin varlığı halinde de ortağın tek taraflı fesih hakkını kullanabilmesi şeklinde bir hükmün, şirket sözleşmesine konmasını mümkün kılmaktadır. Şirket sözleşmesinde böyle bir hükmün bulunması ise, haklı sebebi takdir yetkisini, ortağa vermektedir²¹.

Belirtmek gerekir ki haklı sebebi takdir hakkının, ortağa bırakılması birtakım sorunlara yol açabilmektedir. Şöyle ki, haklı sebeple feshin mahkmeden istenmesi durumunda, haklı sebebi hakim takdir edecektir. Hakim takdir hakkını kullanırken, şirket ve ortak arasındaki menfaatler dengesini dikkate almaktadır; böylece sadece fesih talebinde bulunan ortak değil, tüm ortaklar ve şirket korunmaktadır. Dolayısıyla haklı sebebin mahkemenin denetimine tabi olması, kanunun amacına daha uygundur. Esas sözleşme ile haklı sebeple fesih hakkının ortağa tanınması durumunda ise, ortak haklı sebebi kendisi takdir edebileceğinden bu yetkiyi mahkemeye bırakmayacaktır. Yani, her ne kadar haklı sebeple mahkemede fesih davası açma hakkı yasaklanmasa da, ortak bu hakkı kullanma yoluna gitmeyecektir. Bu durum ise keyfi uygulamalara ve ortaklar ve şirket tüzel kişiliğine karşı suiistimallere neden olabilecektir. Bu gibi durumları engellemek amacıyla esas sözleşmede haklı sebep teşkil eden hallerin belirtilmesi ve ancak bu hallerde ortağa fesih hakkının tanınması uygun bir çözüm yoludur²².

²⁰ KARAYALÇIN, s.160; ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 104; GİRAY, s. 211. Yargıtay da bir kararında (11. HD 25.09.1985 T., E.3521/K.4788) ortağa tek taraflı fesih ihbar yetkisi verilebileceğini içtihat etmiştir. Karar için bkz. GÖNEN, s. 2799.

²¹ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 105.

²² GİRAY, s. 210-211.

Ortak, bozucu yenilik doğuran bir hak niteliğini taşıyan fesih hakkını tüm ortaklara yöneltmelidir. Fesih, bildirim son ortağa ulaşması ile gerçekleşmekte ve şirket sona ermektedir. Ancak diğer ortaklar, açacakları dava ile sebebin haklılık niteliğinin mahkemece denetlenmesi sağlayabilirler. Ancak sebebin haklı olmadığı yönünde itiraz edemezler. Bu yönde itiraz etseler dahi mahkeme, sebebin haklılığını incelememektedir. Diğer ortaklar tarafından açılan bu davada, yargısal denetim, sadece esas sözleşmede ortaklara bu yetkinin tanınıp tanınmadığı ve fesih ihbarının objektif iyiniyet kurallarına uygun yapıp yapılmadığı yönünden olmaktadır. Hakim, fesih ihbarı incelerken somut olayın menfaatler dengesine ve ortak tarafından bu yetkinin kullanılmasının hakkın amacına uygunluğunu başka bir ifade ile, MK m. 2/II'ye uygunluğunu incelemelidir. Fesih ihbarın kullanılması, MK m. 2'ye aykırı ise, ortağın fesih talebi reddedilmelidir. Sonuç olarak diyebiliriz ki hakkın kötüye kullanılmasında ölçü, hakkın amacına aykırı kullanılması ve hakkı kullananın menfaatine olmamasıdır²³. Dolayısıyla her ne kadar ortağa bu hak esas sözleşme ile tanınmış olsa da ortağın başka hukuki yollara başvurma imkanı varken, örneğin aynı sonuca ortağın çıkması veya çıkarılması ile ulaşılabilecekken, bunları tüketmeden şirketin feshini istemesi esas sözleşmenin kendisine verdiği hakkı kötüye kullanma niteliğinde olacaktır²⁴.

C. Esas Sözleşme ile Fesih Yetkisinin Hakeme Bırakılması

Limited şirket esas sözleşmesine, haklı sebeplerin varlığı halinde ortakların şirketin feshi için hakeme gidebilmeleri yönünde hüküm konması mümkündür. Böylece çekişmenin daha hızlı bir şekilde çözülmesi ve bütün ayrıntılara girilebilmesi sağlanmaktadır²⁵. Bu imkan, mahkemeye başvurma hakkı yanında, mahkemeden önce hakeme gidilebileceği yönünde seçimlik bir hak veya ortağın mahkemeye başvurma hakkı kaldırılarak düzenlenebilir²⁶. Mahkemeye başvuru hakkı kaldırılarak hakem şartı düzenlenmesi durumunda, bu hüküm gereği, haklı sebeple feshi talebinin öncelikle hakem tarafından

²³ AKYOL, s. 23 vd.

²⁴ Yargıtay bir kararında (11. HD 25.09.1985 T., E.3521/K.4788), limited şirket ana sözleşmesi ile ortaklardan birine feshi ihbar yetkisi tanınmışsa, sözleşmeden doğan bu yetkinin kullanılmasının, kötüniyetli davranış sayılmayacağını içtihat etmiştir (ERİŞ, C. II, s. 2799). Ancak bu karar tartışılabilir. Zira, bu karar ile hakimin ortağın başka imkanlarının olup olmadığını incelemesi engellenmektedir. Oysa ki hakim ortağın sözleşme ile kendisine verilen haklı sebeple fesih yetkisini kullanmasının hakkın kötüye kullanılması olup olmadığını inceleme yetkisine sahip olmalıdır. Bu hususta bkz. GİRAY, s.212.

²⁵ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 118.

²⁶ GİRAY, s. 210.

incelenmesi gerekmektedir²⁷. Sözleşmedeki hakem şartına rağmen, taraflardan birinin mahkemeye başvurması durumunda görev itirazında bulunulmadığı sürece, mahkeme yargılamaya devam edecektir. İtirazda bulunulması durumunda mahkeme, görevsizlik kararı verecektir²⁸.

IV. Haklı Sebep ile Fesih Davasında Davacı ve Davalı

A. Davacı

1. Genel Olarak

Haklı sebep ile şirketin feshini talep hakkı, limited şirket ortaklarına aittir²⁹. Diğer bir söyleyişle, davacı sıfatı limited şirket ortaklarıdır³⁰. Şirketin feshini isteyen ortak, dava süresince ortak sıfatını taşımaya devam etmelidir. Fesih davası açıldıktan sonra ortak, ortak sıfatını kaybederse, taraf sıfatını da kaybedecektir³¹. Taraf sıfatının yokluğu, davanın her aşamasında ileri sürülebileceği gibi, mahkeme tarafından da resen dikkate alınmalıdır. Böyle bir durumda hakim, taraf sıfatının yokluğu nedeniyle davayı reddedecektir³².

2. Davacı Sıfatının Belirlenmesinde Kusurun Rolü

Yukarıda incelediğimiz gibi haklı sebebin var olup olmadığını belirlerken kollektif şirkete ilişkin 245. maddesinden yararlanmak mümkündür. Türk Ticaret Kanununun kollektif şirketlerle ilgili 245. maddesinde haklı sebep tanımı yapılmakta ve hangi olayların haklı sebep sayılacağı örnekseyici olarak belirtilmektedir. Bu maddenin I. fıkrası: “...a. Bir ortağın, şirketin yönetim ve işlerinde veya hesaplarının çıkarılmasında şirkete ihanet etmiş olması, b. Bir ortağın kendisine düşen asli görevleri ve borçları yerine getirmemesi, c. Bir ortağın kişisel menfaatleri uğruna şirketin ticaret unvanını veya mallarını

²⁷ Yargıtay da bir kararında (TD, 03.11.1969 T., E.3878/K.5118) bu hususu açıkça ifade etmektedir. Karar için bkz. DOĞANAY, C. I, s. 734.

²⁸ GİRAY, s. 210-211.

²⁹ Türk Ticaret Kanunu'nun 600. maddesinin son fıkrası, bir esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı bulunması halinde, paya ilişkin hakların da intifa hakkı sahibi tarafından kullanılacağı kuralını koymaktadır. Ancak intifa hakkının amacını aşan haklar, ortakla birlikte veya yalnızca ortak tarafından kullanılmalıdır. Dolayısıyla intifa hakkı sahibi, şirketin feshini istemeye yetkili değildir. Bu hususta bkz. YILDIZ, Limited, s. 152, ARSLANLI/DOMANIÇ, s. 268.

³⁰ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 127.

³¹ Yargıtay da bir kararında (11. HD 27.02.1984 T., E.990/K.1056) limited şirketten ayrılan ortağın limited şirketin feshini isteyeceğini açıkça ifade etmiştir. Karar için bkz. ERİŞ, C.II, s. 2798.

³² ORUÇ, s. 219; GİRAY, s. 203.

kötüye kullanması, d. Bir ortağın, uğradığı sürekli hastalık veya diğer bir sebepten dolayı, üstüne aldığı şirketin işlerini yapmak için gerekli olan yeteneği ve ehliyetini kaybetmesi gibi haller haklı sebeplerdendir.” şeklinde; II. fıkrası ise “*a, b, c bentleri gereğince kendisinde fesih sebebi doğmuş olan ortağın dava hakkı yoktur*” şeklinde düzenlenmektedir. Söz konusu hükümde, haklı sebebe verilen örnekler her ne kadar ortağa ilişkin olsa da hükmün örnekseyici niteliği gereği, ortak dışı sebepler de haklı sebep olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla haklı sebep, ortak dışı haklı sebepler olarak meydana gelebileceği gibi ortağa ilişkin olarak, kusurlu ve kusursuz haklı sebep olarak da karşımıza çıkabilir³³. Ortak dışı haklı sebepler, ortakların kişilik alanı dışında, şirkete ilişkin veya şirketin de tamamen dışında objektif nedenlerdir. Örneğin mali piyasalarda aşırı dalgalanmalar, devamlı zarar veya verimsiz çalışma gibi. Böyle durumlarda haklı sebeple fesih davası açma hakkı tüm ortaklara aittir³⁴.

Haklı sebebin bir ortağın şahsında gerçekleşmesi durumunda ise, TTK'nın 245. maddesi gereğince, diğer ortak veya ortakların, haklı sebeple fesih davası açma hakkı bulunmakta iken haklı sebebe davranışı ile neden olmuş ortağın, haklı sebeple şirketin feshini isteme hakkı bulunmamaktadır. Söz konusu maddenin a ve c bentlerinde haklı sebep, ortağın kusuru ile yaratılmaktadır. Maddenin a bendinde açıkça ortağın ihanetinden, c bendinde ise ortağın kişisel menfaatleri uğruna şirketin ticaret unvanını ve mallarını kötüye kullanmasından söz edilmektedir. Bu hallerin temelinde kast görülmektedir³⁵. Bu nedenle bu davranışlarda bulunan ortak haklı sebeple fesih talebinde bulunmaz.

Maddenin b bendindeki “*ortağın kendisine düşen asli görevleri ve borçları yerine getirmemesi*” durumu ise, ortağın kusuru sonucu oluşabileceği gibi kusura dayanmadan da meydana gelebilir. Ortak kusuru olmaksızın, örneğin, hukuki veya filli imkansızlık sonucu edimlerini yerine getiremeyebilir. Ancak haklı sebep kendisinde gerçekleşen ortak ister kusurlu olsun ister kusursuz olsun, haklı sebeple şirketin feshini isteme hakkına sahip değildir³⁶.

³³ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 50-51.

³⁴ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 51.

³⁵ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 128.

³⁶ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 128.

TTK'nın 245. maddesinin I. fıkrasının d bendi, bir ortağın, uğradığı sürekli hastalık veya diğer bir sebepten dolayı, üstüne aldığı şirketin işlerini yapmak için gerekli olan yeteneği ve ehliyetini kaybetmesini haklı sebep saymaktadır. TTK'nın 245. maddesinin II. fıkrasında, d bendi sayılmamakta; bu düzenlemeden, şahsında bu bend kapsamında haklı sebep gerçekleşen ortağın haklı sebeple fesih davası açabileceği anlaşılmaktadır. Böylece haklı sebep ile ortağın kusuru arasında bir ilişki kurulmamaktadır. Ancak hiç kimsenin kendi kusurundan lehine bir hak çıkaramayacağı kuralı gereğince, 245. maddenin I. fıkrasının d bendindeki haklı sebebi kendi kusuru ile yaratmış olan ortağın, bu sebebe dayanarak haklı sebeple fesih davası açması mümkün değildir. Örneğin ortak kendi kusuru ile yaptığı bir trafik kazası sonucu bedensel ve zihinsel yeteneklerini kaybetmişse, bu olaylara dayanarak fesih davası açamaz³⁷.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, haklı sebebe dayanarak dava açma hakkı, haklı sebebin oluşmasında kusuru bulunmayan ortaklara aittir³⁸. Yargıtay da bir çok kararında bu yönde karar vermektedir³⁹. Ancak haklı sebebin oluşmasında, davacı ortağın yanında diğer ortak veya ortakların da kusuru varsa bu durumda haklı sebeple fesih mümkün olmalıdır⁴⁰.

³⁷ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 128.

³⁸ GİRAY, s. 204; ÖCAL, s. 224.

³⁹ Yargıtay bir kararında ortak veya ortak olan müdürün, ortak oldukları limited şirkette haksız rekabette bulunmak suretiyle kusurlu davranmış iseler, haklı sebeple limited şirketin feshini isteyebileceklerini belirtmiştir. Bu hususta bkz. 11. HD. 31.10.1996 T., E.6689/K.7415 (ERİŞ, C. II, s. 2804). Yine 11. HD'si başka bir kararında (11. HD. 29.09.2005 T., E.10217/K.8962) haklı nedenlerin ortaya çıkmasında davacı ortağın kendisinin eylem ve işlemlerinin katkısının bulunmaması gerektiğini ifade etmiştir. bu karar şöyledir: "...haklı nedenlerle fesih davası açılabilmesi için, davacı ortağın ve ortakların, haklı nedenlerin ortaya çıkmasında, kendilerinin eylem ve işlemlerinin katkısının bulunmaması, diğer bir anlatımla, feshe dayanak gösteyen haklı nedenlerin diğer ortaklardan kaynaklandığının kanıtlanması gerekir. Hiç kimse kendi eylem ve işlerine dayanarak, kendi lehine sonuç çıkaramaz ilkesi de bunu gerektirmektedir..." (ERİŞ, C. II, s. 2817). Benzer olarak bkz. 11. HD. 24.01.2006 T., E.14091/K.502 (ERİŞ, C. II, s. 2817).

⁴⁰ Bu hususta bkz. CERRAHOĞLU, s. 185; ÖCAL, s. 224. Nitekim Yargıtay da bir kararında (11. HD. 08.12.2005 T., E.2004-14514/K.2005-12079) davacı ortağın kendi kusuruna dayanarak fesih davası açmasının hakkın kötüye kullanılması niteliğinde olduğunu; ancak iki ortaklı limited şirkette diğer ortağın da kusurlu bulunması sebebiye fesih talebinin kabul edilmesi gerektiğini içtihat etmiştir. Bu karar şöyledir: "...davalının da başka kişilerle birlikte davacıya karşı sabit eser meydana getirecek şekilde etkili eylem suçuna karıştığı, bu durumda taraflar arasındaki şirket ortaklığı ilişkisinden kaynaklanan çekişmenin davalının davacıya karşı fiziksel şiddet uygulaması boyutuna kadar vardığı, bu durumda davalının da kusursuz sayılmayacağı ve taraflar arasındaki bu çekişmelerden dolayı iki ortaklı şirketin amacına ulaşmasının olanaksız bulunduğu anlaşılmakla mahkemece davanın kabulü ile, şirketin feshine karar verilmesi gerekirken..." (www.kazanci.com, 24.11.2011).

B. Davalı

Limited şirketin haklı sebep feshi davası, limited şirket tüzel kişiliğine karşı açılmalıdır⁴¹. Zira, şirketin feshi istendiği için davalı olarak şirket tüzel kişiliğinin gösterilmesi gerekmektedir⁴².

Yargıtay ise, “tüm ortaklar, davacı veya davalı olarak davada mevcut ise, taraf teşkili sağlanmış demektir” şeklindeki kararı ile davanın ayrıca şirkete karşı açılmasını gerekli görmemiştir⁴³. Yargıtay, aynı yönde başka bir kararında, “ikiden çok ortaklı bir limited ortaklıkta, bir kısım ortakların davacı ve diğer kısmın da davalı olarak gösterilmesi suretiyle ortaklığın feshi ve tasfiyesine ilişkin dava açılmasında, husumetin tevcihi yönünden herhangi bir yanlışlık yoktur” demektedir⁴⁴. Buna karşılık daha sonraki bir kararında Yargıtay, limited şirketin feshi davasında, husumetin şirket tüzel kişiliğine yöneltilmesi gerektiğini söyleyerek, önceki kararlarından dönmüştür⁴⁵.

V. Yetkili ve Görevli Mahkeme ve Usul

Limited şirketin haklı sebep feshi davasında yetkili mahkeme, şirketin merkezi mahkemesidir. Nitekim şirketin feshi davası, HUMK m. 14 hükmünde düzenlenen “Özel hukuk tüzel kişilerinin, ortaklık veya üyelik ilişkileriyle sınırlı olmak kaydıyla, bir ortağına veya üyesine karşı veya bir ortağın yahut üyenin bu sıfatla diğerlerine karşı açacakları davalar” kapsamındadır. Ayrıca anonim şirketin haklı sebep feshi davasının düzenlendiği TTK'nın 531. maddesinde yetkili mahkeme özel olarak düzenlenmiştir. Buna göre, anonim şirketin haklı sebep feshi davası, şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde açılır. Limited şirketin haklı sebep feshinin düzenlendiği TTK'nın 636. maddesinin gerekçesinde, haklı sebep feshi hakkının anonim şirketlerdeki 531. maddede

⁴¹ POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 851; DOĞANAY, C.I, s. 1485; GİRAY, s. 204. Aksi görüşte olan Eriş'e göre, haklı nedenlere dayanan feshi davası, bir veya birkaç ortak tarafından diğer ortaklara karşı açılmalıdır. Bkz. ERİŞ, s. 1394.

⁴² Giray, s. 205.

⁴³ Bu karar için bkz. 11. HD. 25.06.2002 T., E.5464/K.6568 (Eriş, C. II, s. 2813).

⁴⁴ Bu karar için bkz. 11 HD. 13.02.1985 T., E.467/K.675 (Eriş, C. II, s. 2798).

⁴⁵ Bu karar için bkz. 11. HD. 18.05.2006 T., E.5837/K.5869: “...Dava, davalı limited şirketin feshi ve tasfiyesine ilişkin olup, böyle bir davada husumetin şirkete yöneltilmesi gerekeceği tabidir. Davada da davalı şirket, davalı olarak gösterilmiş olup, şirketin üçüncü ortağından birisi olan diğer davalı İ. Kaya, pasif husumeti haiz değildir. Bu itibarla mahkemece, bu davayı aleyhine açılan davanın reddine karar vermek gerekirken, anılan husus gözden kaçırılarak, yargılama giderlerinin de, bu davalıya yükletilmesi doğru görülmemiş...” (Eriş, C. II, s. 2818).

yer alan hükme paralel düzenlediği belirtilmektedir. Dolayısıyla 531. maddede yer alan yetki kuralının limited şirketler içinde geçerli olduğunu söylemek mümkündür. Bu özel yetki kuralı, kesin yetki kuralı olduğundan, limited şirketin feshine ilişkin olarak yapılan yetki sözleşmeleri geçerli olmayacağı gibi, bu yetki kuralına aykırı esas sözleşme hükmü ve genel kurul kararı da geçersizdir⁴⁶.

Fesih davası, görev açısından ticaret mahkemelerinin iş sahasına girmektedir. Türk Ticaret Kanununun 4. maddesi, Ticaret Kanununda düzenlenen işlerden doğan davaların, tarafların sıfatına bakılmaksızın ticaret mahkemelerinde görüleceğini belirtmektedir. Bu nedenle, TTK'nın 636. maddesinde düzenlenen haklı sebeple fesih davası, mutlak ticari davalardandır⁴⁷.

Ticaret Kanununun 1521. maddesi uyarınca fesih davalarında, basit yargılama usulü uygulanır.

VI. Davanın İncelenmesi

A. Hakimin Takdir Hakkı

Haklı sebep, nisbî bir kavramdır. Yani, haklı sebep kavramı, her somut olayın özelliklerine göre değişen bir öze sahiptir. Bu sebeple, yasa koyucular haklı sebep kavramını kesin ve değişmez esaslara bağlamaktan kaçınarak hakimin takdirine bırakmışlardır⁴⁸. Haklı sebeple fesih durumunda da hakime iki temel alanda geniş takdir yetkisi tanınmıştır. TTK m. 636/III hükmünde düzenlenen yetki, haklı sebebin varlığının takdiri ve uyumsuzluğu gidermeye elverişli çözümün tespiti ve uygulanması olarak iki temel alana sahiptir⁴⁹.

Bu kapsamda öncelikle hakim, haklı sebep olduğu iddia edilen olayın, şirketin feshini gerektirecek nitelikte olup olmadığını takdir edecektir. Hakim, haklı sebebin varlığı konusunda takdir hakkını kullanırken, her somut olayı niteliklerine göre ve koşullara göre ayrı ayrı değerlendirmeli, özellikle

⁴⁶ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 129; ORUÇ, s. 219. Yargıtay'ın şirket merkezinin bulunduğu yer mahkemesinin kesin yetkili olduğu hususundaki kararı için bkz. 11. HD. 21.12.2001 T., E.7262/K.10088 (YKD 2002/7, s. 1053).

⁴⁷ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 130. Türk Ticaret Kanununun 531. maddesi de görev konusunu da özel olarak düzenlemiş, anonim şirketin haklı sebeple fesih davasının asliye ticaret mahkemesinde görüleceğini açıkça ifade etmiştir.

⁴⁸ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 97.

⁴⁹ YASAMAN, s. 92.

talep olunan fesih sonucunu âdil gösterip göstermediğini dikkate almalıdır. Hakim, takdir hakkını kullanırken somut verileri, kendi kişisel görüş ve değer yargılarına göre değil, dürüstlük kuralı çerçevesinde objektif bir ölçüye göre değerlendirmelidir⁵⁰. Bu değerlendirme sırasında, şirketin yapısını, ortak sayısını, ortaklar arasındaki ilişkileri dikkate almalıdır. Örneğin, iki ortak arasında ciddi bir anlaşmazlık, iki kişilik bir limited şirkette, şirketin devamını imkansız kılabilirken; ortak sayısı fazla olan bir şirkette aynı sonucu doğurmayabilir⁵¹.

Hakim, fesih talep eden ortağın veya ortakların menfaati ile fesih halinde zedelenmesi muhtemel bütün menfaatleri karşılaştırmalıdır. Ayrıca hakim bu değerlendirmeyi yaparken fesih davası açmanın, davacı ortaklar için son çare olup olmadığını incelemelidir⁵². Örneğin çekişmeyi yaratan genel kurul kararına karşı iptal davası açma imkanı varsa veya esas sözleşmede çıkma hakkı tanınmasına rağmen bu hukuki olanak kullanılmadan fesih davası açılması davanın reddini gerektirebilir⁵³. Haklı sebeple feshi en son çare olarak başvurulması, böylece diğer imkanların korunmasını sağlayacak ve haklı sebeple feshin ortakların elinde bir şantaj aracı olmasını önleyecektir⁵⁴. Ancak diğer yollara başvurulmadan fesih davası açılması, davanın dinlenilmemesini gerektirmez; diğer bir ifadeyle diğer yollara başvurulması dava şartı olamaz. Sadece hakim takdirini etkileyebilir⁵⁵.

Yukarıda gördüğümüz gibi, ortaklar, bazı somut olayları, haklı sebep olarak düzenleyerek bu olayların kendileri için sözleşmenin temel unsurlarından biri saydıklarını kabul edebilirler. Örneğin, “genel kurula davetin iki kez usulüne uygun yapılmaması, TTK m. 636 uyarınca haklı sebep teşkil eder” şeklinde bir hüküm esas sözleşmeye konulabilir. Böyle bir

⁵⁰ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 97; ORUÇ, s. 213.

⁵¹ GİRAY, s. 205; SÜMER, s. 176.

⁵² İsviçre ve İngiliz hukukunda da mahkeme, fesih kararı vermeden önce duruma uygun düşen başka bir çözüm yolunun olup olmadığını araştırmak zorundadır (İsviçre Borçlar Kanunu m. 36/4, Companies Act 2006 m. 996). Bu hususta bkz. ÇELİK, s. 576, dn. 72.

⁵³ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 70 ve s. 98; SÜMER, s. 16.

⁵⁴ ÇELİK, s. 576. Haklı sebeple fesih davası açma hakkının, ortaklar tarafından kötüye kullanılması mümkündür. Böyle bir hakka sahip olan ortaklar, hak etmedikleri menfaatlere sahip olabilmek için haklı sebeple fesih davası açma hakkını, şirket üzerinde bir baskı aracı olarak kullanabilirler. Bu hususta bkz. ÇELİK, s. 576, dn. 71.

⁵⁵ SÜMER, s. 176; ARSLANLI/ DOMANIÇ, s. 748; ORUÇ, s. 215; ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 71; ÇELİK, s. 577. Aksi görüş için bkz. TEKİNALP, s. 326; İMREGÜN, s. 79; MOROĞLU, Haklı Neden, s. 470.

düzenleme, özel bir fesih sebebi olduğundan, hakim artık sebebin haklı olup olmadığını inceleyemez. Hakimin inceleyeceği husus, sözleşmede belirlenen olayın gerçekleşip gerçekleşmediğidir⁵⁶.

Hakim haklı sebebin varlığını tayin ettikten sonra, takdir hakkını kullanarak uyuşmazlığı gidermeye elverişli çözümü de tespit etmelidir. Bu kapsamda hakim şirketin feshine, davacı ortağı şirketten çıkarmaya veya diğer bir çözüm yoluna karar verebilir. Görülmektedir ki haklı sebeple fesih sisteminin sağlıklı ve etkin bir biçimde uygulanabilmesi bakımından hakimin çok büyük bir rolü söz konusudur⁵⁷. Haklı sebeple fesih davasında karar verilebilmesi için bilirkişi incelemesi de önem taşımaktadır. Nitekim Yargıtay, bir kararında hakimin somut olayın verileri üzerinde yapacağı inceleme sırasında sadece taraf beyanlarına dayanarak karar vermesini uygun bulmamıştır. Yargıtay bu kararında hakimin inceleme sırasında sadece tanık ve taraf beyanlarıyla yetinmemesi, şirketin defter ve belgeleri üzerinde de bilirkişi incelemesi yaptırarak haklı sebebin oluşup oluşmadığını araştırması gerektiğine karar vermiştir⁵⁸. Böylece şirket defterleri üzerinde bilirkişi incelemesi yapılması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır. Görevlendirilen kişiler de şirketler hukuku uzmanı kişilerden seçilmelidir⁵⁹. Sonuç olarak diyebiliriz ki hakim takdir hakkını kullanarak feshi karar verebilmesi için, haklı nedenlerin soyut olarak değil, somut olarak ispatlanması gerekmektedir⁶⁰.

Hakim, haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğini somut olayın tüm yönlerini dikkate alarak tespit eder. Bu açıdan haklı sebebin değerlendirilmesinde, benzer olaylara ilişkin yargı kararları ve doktrinde ileri sürülen görüşler dikkate alınabilir. Ancak haklı sebebin nisbi bir nitelik taşıması nedeniyle, yargı kararlarının mahkemeler açısından bağlayıcılığı bulunmamaktadır⁶¹.

⁵⁶ ORUÇ, s. 214.

⁵⁷ YASAMAN, s. 93.

⁵⁸ Bu karar için bkz. HGK 22.04.1998 T., E.1998/11-291/K.1998/293 (www.kazanci.com, 05.12.2011).

⁵⁹ Yargıtay da bir kararında (11. HD. 22.09.2003 T., E.2194/K.8154) bu hususu açıkça ifade etmiştir. Bu karar şöyledir: "...Öte yandan, bilgisine başvuru bilirkişi de emekli mahkeme yazı işleri müdürü olup, şirketler hukuku sahasında uzman değildir..." (www.kazanci.com, 05.12.2011). Benzer olarak başka bir kararında Yargıtay yetersiz bilirkişi raporuna dayanılarak şirketin feshi ve tasfiyesine karar verilmesini doğru bulmamıştır. Karar için bkz. 11. HD. 20.09.1999 T., E.4973/K.6918 (ERİŞ, C. II, s. 2806).

⁶⁰ Bu hususta bkz. 11. HD. 12.02.2001 T., E.10112/K.1024 (ERİŞ, C. II, s. 2810);11. HD. 13.11.1989 T., E.8574/K.6206 (ERİŞ, C. II, s. 2801).

⁶¹ ÇELİK, s. 582.

Doktrinde ve mahkeme kararlarında haklı sebep olarak kabul edilen olaylara şunlar örnek verilebilir: Şirketin devamlı olarak kâr getirmemesi, şirket amacının gerçekleşmesinde ekonomik ve hukuki imkansızlık⁶², kanun, esas sözleşme ve genel kurul kararlarının yerine getirilmemesi veya sürekli şekilde ihlali, uzun yıllar ciddi bir faaliyetin olmaması⁶³, şirketin ortakları arasında anlaşmazlık⁶⁴. Ayrıca Yargıtay, şirketin, borçlarını ödemek için ortaklarından borç alıp, bu borçlar dolayısıyla icra takibine uğramasını, icra takiplerinin şirketi çalışamaz duruma sokmasını haklı sebep olarak kabul etmektedir⁶⁵. Ancak şirketin kamu borçlarını ödeyememesi, şirketin feshi için haklı sebep olarak kabul edilmemiştir⁶⁶.

B. Haklı Sebep Fesih Kararı

Hakim, haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğini somut olayın bütün özelliklerini dikkate alarak tespit eder. Haklı sebeple şirketin feshinin temelinde, dürüstlük kuralı ve kişilik haklarının korunması ilkeleri bulunduğundan, hakimin, haklı sebebin mevcut olup olmadığını tespit ederken dürüstlük kuralına ve kişilik haklarına aykırılık bulunup bulunmadığını incelemesi gerekmektedir⁶⁷. Eğer bilirkişi raporu ve diğer deliller dikkate alındığında davacıların ileri sürdüğü sebepler ispat edilirse ve bu sebepler şirketin feshini gerektirecek nitelikte ve belirtilen ilkelere aykırılık taşıyorsa, hakim, feshi karar vermektedir. Başka bir ifade ile haklı sebeplerin şirketin feshini gerektirebilmesi için, artık bu sebeplere dayanılmasının davacı ortak veya ortaklar açısından açık bir şekilde imkansız hale gelmesi ve şirketin devamını sağlayan unsurların ortadan kalkmış olması gerekmektedir. Dolayısıyla ortak tarafından ileri sürülen sebepler, diğer kişilerin şirketin devamı konusundaki menfaatlerini feda edebilecek bir aşamaya ulaştığında

⁶² 11. HD. 26.03.2002 T., E.2001/10234/K.2002/2739 (www.kazanci.com, 05.12.2011).

⁶³ Bu karar (11. HD. 1.5.1995 T., E.2880/K.3952) şöyledir: "...şirketin uzun yıllar ciddi bir faaliyeti olmamışsa, fesih için yasal nedenler oluşmuştur..." (Batider, C. XVIII, S. 1-2, 1995, s .215).

⁶⁴ Bkz. 11. HD. 21.02.2000 T., E.55/K.1542 (ERİŞ, C. II, s. 2807).

⁶⁵ Bu karar (11. HD 21.02.200 T., E.55/K.1242) şöyledir: "...şirketin faaliyete geçemeyip atıl durumda kaldığı, şirket giderlerini ortaklardan aldığı borçlarla kapatmaya çalıştığı, bu borçlara ilişkin icra takibine uğradığı... o halde fesih için kanuni haklı nedenlerin oluştuğu kabul edilmelidir..." (www.kazanci.com, 05.12.2011).

⁶⁶ Yargıtay bu hususa ilişkin kararında (11 HD. 11.03.1196 T., E.856/K.1642) açıkça şöyle demektedir: "...kamu borcunun ödenmemesi, başlı başına limited şirketin feshi için yeterli neden değildir..." (www.kazanci.com, 5.12.2011).

⁶⁷ ÇELİK, s. 582.

fesih kararı verilmektedir. Eğer ortak tarafından ileri sürülen sebepler, bu ağırlıkta değilse şirketin feshine karar verilmemesi gerekir⁶⁸.

Fesih için dayanılan haklı sebepler ispat edilemediği takdirde ise şirketin feshine karar verilememekte; davanın reddilmesi gerekmektedir⁶⁹. Haklı sebeple fesih davasının reddedilmesi durumunda, kötüniyetle dava açan ortağın mahkeme masrafları ve şirketin uğradığı zararlardan sorumluluğu konusunda TTK m. 636/III hükmünde bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak haklı sebeple fesih davası açma hakkının bir tehdit aracı olarak kullanılmasını engellemek amacıyla, madde metnine dava masraflarının ve şirketin uğrayacağı zararlardan kötüniyetli davacıların sorumlu olacağına ilişkin bir düzenlemenin eklenmesi uygun olacaktır⁷⁰.

C. Hakimin Haklı Sebeple Fesih Yerine Başvurabileceği Çözüm Yolları

Türk Ticaret Kanununun 636. maddesinde, hem davacıların menfaatlerinin korunması hem de şirketin fesih sonucundan kurtulabilmesi amacıyla, hakime davanın reddi veya kabulünden başka imkanlar da tanınmaktadır. Türk Ticaret Kanununun 636. maddesinin III. fıkrasının 2. cümlesi gereğince, mahkeme haklı sebeple fesih talebi yerine, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebilir. Bu düzenleme ile hakime şirket yararına oldukça geniş bir müdahale hakkı tanındığı görülmektedir⁷¹. Şöyle ki, mahkeme sebebi haklı balsa bile, fesih kararı vermek zorunda değildir. Şirketin feshini haklı kılan sebeplerin varlığına rağmen, yaşatılmasının ekonomik ve rasyonel açıdan daha doğru bulan hakim, şirketi feshetmek yerine, fesih talebinde bulunan ortak veya ortakların şirketten çıkarılmalarına veya diğer çözümlere karar verebilir⁷².

⁶⁸ ÇELİK, s. 570.

⁶⁹ Bu hususta bkz. 11. HD. 13.11.1989 T., E.8574/K.6206 (ERİŞ, C .II, s. 2801).

⁷⁰ ÇELİK, s.588. *Moroğlu* da kötüniyetli ortakların şirketin uğrayacağı zararlardan sorumlu olacağına ilişkin bir hükmün maddeye eklenmesi gerektiği görüşündedir. Ayrıca yazar, dava sonucunda meydana gelebilecek muhtemel zararlar için mahkemece davacıardan uygun bir teminat istenmesine ilişkin bir düzenlemenin kanun metnine eklenmesi gerektiğini de belirtmektedir. Bkz. MOROĞLU, Haklı Neden, s. 588.

⁷¹ Bu hususta bkz. TTK Gerekeçe, m. 636, s. 229.

⁷² TTK Gerekeçe, m. 531, s. 194. Bir şirketin ekonomik ve rasyonel açıdan yaşatılmasının daha doğru olacağı kararını iktisat ve işletme biliminde uzmanlaşmış kişilerin vermesi gerekmektedir. Bu nedenle, mahkemenin bu alanlarda uzman kişilerden bilirkişi heyeti oluşturarak, heyet raporuna göre hüküm kurması gerekmektedir. Bu hususta bkz. ORUÇ, s. 221.

1. Davacı Ortağı Şirketten Çıkarma Kararı

Şirketin feshini gerektirecek haklı bir sebebin olmasına rağmen, şirketin yaşatılması ekonomik ve rasyonel açıdan daha doğru olabilir. Böyle bir durumda hakim fesih yerine, fesih talebinde bulunan ortak veya ortakların şirketten çıkarılmalarına karar verebilir. Ancak ortağın çıkarılabilmesi için, ortada feshi gerektiren haklı bir sebep olmalıdır. Diğer bir deyişle, ileri sürülen sebep şirketin feshi için haklı sebep niteliğinde değilse, davacı ortağın şirketten çıkarılması mümkün değildir⁷³. Ayrıca hakimin, şirketten çıkarma kararı verebilmesi için, davacı ortağın veya ortakların şirketten çıkarılması, şirketin feshini haklı kılacak sebebin ortadan kalkmasını sağlayacak nitelikte olmalıdır⁷⁴. Ancak hakimin, çıkarma kararı verebilmesi için, çıkarma kararını vermeden önce, fesih dışında diğer çözüm yollarıyla ihtilafa bir çözüm araması gerekmektedir⁷⁵.

Ortağın şirketten çıkarılması, tamamen hakimin takdirindedir. Ayrıca hakim bu yetkiyi resen uygulayacaktır⁷⁶. Başka bir ifade ile, hakim ortağın şirketten çıkarılması için, ortakların bu konuda verdiği bir karara ihtiyaç duymamaktadır⁷⁷. Hakimin davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına karar vermesi durumunda, bu miktar şirket tarafından ödeninceye kadar fesih davası duracaktır. Mahkeme, yapılacak ödemeyi belirli bir süreyle sınırlandırarak, belirtilen süre içinde ödemenin yapılmaması durumunda şirketin feshine karar verileceğini belirtmelidir. Belirtilen süre içinde ödeme yapılırsa, fesih davası düşecektir. Ödeme yapılmamışsa, mahkeme limited şirketin haklı sebeple feshine karar vermelidir⁷⁸.

Davacı ortağın payının gerçek değerinin hangi tarihe göre belirleneceği hususunda TTK m. 636'da bir düzenleme bulunmamaktadır. Limited şirketin haklı sebeple feshi hakkının anonim şirketin haklı sebeple fesih hakkının düzenlendiği 531. maddesine paralel düzenlendiği, TTK'nın 636. maddesinin gerekçesinde açık olarak ifade edilmiştir. Dolayısıyla bu hususta TTK m. 531

⁷³ ORUÇ, s. 212; ÇELİK, s. 580.

⁷⁴ ÇELİK, s. 580.

⁷⁵ Bu hususta bkz. ÇELİK, s. 581.

⁷⁶ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 74.

⁷⁷ ORUÇ, s. 223.

⁷⁸ YILDIZ, s. 1199; ORUÇ, s. 224.

dikkate alınmalı; hakim payların gerçek değerini karar tarihine en yakın bir tarihte bilirkişi incelemesi yaparak belirlemelidir⁷⁹.

2. Diğer Çözümler

Türk Ticaret Kanununun 636. maddesinin III. fıkrasına göre, mahkeme fesih yerine, ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebilir. Bu düzenlemede, haklı sebeple fesih yerine başvurulabilecek çözüm yollarından sadece ortağın şirketten çıkarılması özel olarak belirtilmiş; diğer çözüm yolları açısından bunların tespitinde dikkate alınması gereken bazı ilkeler belirtilmiştir⁸⁰. Buna göre mahkemenin menfaat ihtilafının ortadan kaldırılması için karar vereceği çözüm öncelikle, duruma uygun düşmelidir. Yani, başvuru yolu, menfaat ihtilafını ortadan kaldırabilecek nitelikte olmalıdır. Diğer bir ilke ise, hakim karar vereceği çözümün aynı zamanda kabul edilebilir nitelikte olmasıdır. Bu ilkenin anlamı, hakim karar verdiği çözüm yolunun bütün ortaklar tarafından kabul edilmesi değildir. Bu ilkenin anlamı, hakim tarafından belirlenen çözüm yolunun başta davacı ortak veya ortaklar olmak üzere, diğer menfaat sahipleri açısından da kabul edilebilecek tarzda olmasıdır⁸¹. Hakim karar vereceği çözüm yolu, doğal olarak çoğunluk tarafından kabul edilmeyebilir. Ancak çoğunlukla beraber, menfaat sahiplerinin büyük kısmı hatta davacı ortak veya ortaklar tarafından da kabul edilemeyecek bir çözüme başvurulması, TTK m. 636/III düzenlemesinin menfaat ihtilaflarının çözümüne yönelik amacıyla bağdaşmayacak; hatta yeni birtakım anlaşmazlıkların çıkmasına neden olabilecektir⁸².

⁷⁹ Anonim şirketin haklı sebeple feshinin düzenlendiği TTK'nın 531. maddesinde ve TTK'nın 636. maddesinde, davacıya paranın kim tarafından ve nasıl ödeneceği, bu payları geçici olarak şirketin iktisap edip edemeyeceği konusunda açıklık bulunmamaktadır. Ayrıca diğer ortakların, aynı fiyata payların satın alınması davacı ortaklara önerme hakkının bulunup bulunmadığı da maddede açık değildir. Ortaya çıkması muhtemel sorunları, engellemek amacıyla bu konularda düzenlemelerin madde metinlerine eklenmesi yerinde olacaktır. Bu hususta bkz. YILDIZ, Fesih, s. 1199.

⁸⁰ ÇELİK, s. 578.

⁸¹ ÇELİK, s. 578.

⁸² ÇELİK, s. 579. Örneğin hakim, haklı sebeple fesih davası açan ortaklardan birisinin müdür olarak tayin edilmesine karar vermesi, anlaşmazlığı sona erdirebilecekken; dava açan tüm ortakların müdür olarak tayinine karar vermesi, limited şirkette daha farklı sorunlar yaratabilecek ve bu sefer de başka anlaşmazlıklar çıkabilecektir. Benzer nitelikte örnek için bkz. ÇELİK, s. 579, dn. 83.

Belirtmek gerekir ki, bu düzenleme ile hakime geniş bir takdir hakkı tanınmaktadır. Hükmün gerekçesinde, mahkemenin kâr dağıtma zorunluluğuna veya uygun yeni bir ortağın şirkete alınmasına ya da şirketi sağlığa kavuşturabilecek kısmi tasfiyeye hükmedilebileceğinin İsviçre öğretisinde makul çözümler olarak kabul edildiği belirtilmiştir⁸³. Durumu uygun düşen çözüme, fesih nedeni olarak gösterilen olayların sona ermesi için makul bir süre verilerek, davanın bu süre sonunda tekrar devam edilmesi örnek olarak verilebilir. Haklı nedeni oluşturan olaylar, müdürün ihmalinden kaynaklanıyorsa, mahkeme tarafından verilen makul süre içinde müdüre karşı sorumluluk davası açılabilir veya olağanüstü genel kurul toplantısı yapılabilir. Burada uygun çözümleri sınırlayıcı olarak tespit edebilmek mümkün değildir. Uygun çözümler, her somut olayın özelliklerine göre belirlenecektir⁸⁴.

Görüldüğü gibi, haklı bir sebebin bulunması durumunda hakimin üç seçeneği bulunmaktadır. Bu seçenekler, limited şirketin feshi, davacı ortağın şirketten çıkarılması veya duruma uygun düşen diğer bir çözümdür. TTK m. 636/III lafzından, bu seçenekler arasında bir derecelendirme öngörülmediği sonucu ortaya çıksa da, bu maddeye benzer nitelikte olan anonim şirketin haklı sebeple feshini düzenleyen TTK'nın 531. maddesinin gerekçesinde, ileri sürülen sebebin haklı olması durumunda, mahkemenin haklı sebeple feshe karar vereceği; bununla birlikte, mahkemenin şirketin devamının ekonomik ve rasyonel açıdan doğru olduğuna kanaatine ulaşması durumunda davacı ortakların şirketten çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir bir diğer çözüme karar vereceği düzenlenmektedir⁸⁵. Böylece hükmün gerekçesinde bir derecelendirmenin olduğu görülmektedir⁸⁶. Aynı sonuca limited şirketin haklı sebeple feshinin düzenlendiği TTK m. 636 için de söylemek mümkündür. Şöyle ki, şirketin feshini gerektirecek haklı bir sebebin bulunması durumunda, fesihden önce ortağın şirketten çıkarılması

⁸³ TTK Gerekçe, m. 531, s. 194-195. İngiliz hukukunda da Companies Act 2006 m. 996 hükmünde, fesih dışında uygulanabilecek farklı çözüm yolları düzenlenmiştir. Bu maddeye göre, mahkeme şirketten çıkarma kararı dışında, şirketin diğer pay sahiplerinin şikayetine konu olan davranışlarda bulunmamasına veya bu tür davranışlara devam etmemesine; şirketin herhangi bir uygulamasından yararlandırılmayan ortakların bu uygulamadan yararlanmalarının sağlanmasına; davacılar mahkemenin kararı doğrultusunda bazı hukuki işlemlerin şirket adına ve hesabına yapılması konusunda yetki verilmesine; şirket sözleşmesinin hiçbir maddesinin veya kararda belirtilen maddelerinin mahkeme izni olmaksızın değiştirilmemesine karar verebilir. Bu hususta bkz. ÇELİK, s. 580.

⁸⁴ SÜMER, s. 178; ÇELİK, s. 579.

⁸⁵ TTK Gerekçe, m. 531, s. 195.

⁸⁶ Bu hususta bkz. ORUÇ, s. 221.

veya başka bir çözümle haklı sebebin yarattığı ihtilafın ortadan kaldırılmasına çalışılmalıdır. Eğer bu yollarla haklı sebebi yaratan durum ortadan kalkmıyorsa, son çare olarak fesih kararı verilmelidir. Burada tespit edilmesi gereken bir başka husus da çıkarma kararı ile diğer çözümlerin arasında bir sıra olup olmadığıdır. Kanaatimizce hakim öncelikle, çıkarma kararı dışında çözüm yolları ile haklı sebebin yarattığı durumu ortadan kaldırmayı denemeli; eğer bu yollarla ihtilafa bir çözüm bulunamazsa davacı ortak veya ortakları şirketten çıkarma kararı vermelidir. Böylece davacı ortakların zarar görmesi engellenebilecektir⁸⁷.

Açıklamalardan anlaşılacağı üzere, hakim, haklı sebeple fesih talebiyle açılan davada talep dışında başka çözümlere karar verebilmektedir. Bilindiği üzere, HUMK m. 26/I uyarınca hakim, tarafların talep sonuçlarıyla bağlıdır; ondan fazlasına veya başka bir şeye karar veremez. HUMK m. 26/II'de ise hakimin, tarafların talebiyle bağlı olmadığına ilişkin kanun hükümlerinin saklı olduğu düzenlenmektedir. TTK m. 636/III hükmünün emredici niteliğini HUMK m. 26/II kapsamında değerlendirmek gerekmektedir. Dolayısıyla haklı sebeple fesih davası açan ortak veya ortaklar, söz konusu seçenekleri sınırlandıramayacakları gibi mahkemenin taleple bağlı olduğunu ileri sürerek çıkarma veya duruma uygun düşen bir çözüm kararına karşı, hakimin taleple bağlı olduğunu da iddia edemezler⁸⁸.

Haklı sebebin belirlenmesinde hakime çok geniş takdir hakkı tanınması, her somut olayda menfaatler dengesinin daha iyi değerlendirilmesini sağlayacaktır. Ayrıca hakimin fesih talebi ile bağlı olmaması, şirketin feshi yerine davacı ortak veya ortakları şirketten çıkarma veya duruma uygun düşen kabul edilebilir çözümlere hükmetmesi, ortaklar, şirket ve ülke ekonomisi açısından da önemli bir düzenlemedir⁸⁹.

VII. Fesih Davasında Süre

Türk Ticaret Kanunu'nun 636. maddesinde, limited şirketin haklı sebeple fesih davasının açılması için herhangi bir zamanaşımı veya hak düşürücü süre öngörülmemektedir. Bu durum, hukuk güvenliği açısından önemli bir eksikliklerdir. Şöyle ki, ortaklara verilen bu kadar önemli ve etkili

⁸⁷ ÇELİK, s. 581.

⁸⁸ ORUÇ, s. 222; ÇELİK, s.581. Hakim çıkarmaya veya daha uygun bir çözüme resen karar verecektir. Bu hususta bkz. ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 74.

⁸⁹ YILDIZ, Limited, s. 1199.

bir silahın keyfi kullanılmasını engellemek için kısa bir zamanaşımı süresi öngörülmesi gerekmektedir⁹⁰.

Haklı sebeple fesih davası için bir süre öngörülmemesi, davanın herhangi bir süre ile sınırlı olmaksızın her zaman açılabilceği anlamına gelmemektedir. Haklı sebeple fesih davası, uygun bir süre içinde açılmalıdır. Uygun sürenin başlangıcı, haklı sebebin oluş tarihi değil, öğrenilme tarihidir. Geçmişte meydana gelen olay, öğrenildiği tarihte de şirketin feshini doğurabilecek haklılıkta olmalıdır; başka bir ifade ile haklı sebebin yarattığı olumsuz sonuç devam etmelidir.⁹¹ Dolayısıyla haklı sebebe dayalı fesih davası, davacının haklı sebebi öğrenmesinden itibaren uygun bir süre içinde açılmalıdır. Aksi halde, dava reddedilir⁹².

Uygun sürenin belirlenmesi, hakim in takdir hakkının kapsamındadır. Hakim somut olayı inceleyerek davanın objektif iyiniyet kuralları çerçevesinde zamanında açılmış olup olmadığına karar verecektir. Belirlenecek süre, haklı sebebin öğrenilmesinden sonra fesih davası açıp açmamaya karar verebilmek, bu konuda gerekli araştırma, danışma ve hazırlıkları yapmak için uygun ve yeterli bir süre olmalıdır. Haklı sebebin öğrenildikten sonra uygun bir süre içinde dava açılmayarak uzun süre sessiz kalınması halinde ortaklar, dava hakkını kaybetmektedirler. Çünkü böyle bir durumda haklı sebebe rağmen sessiz kalma ve birlikte çalışmaya devam etme, dava hakkından vazgeçme anlamına gelir. Ayrıca uzun süre dava açılmaması, arkasından dava açılması durumu, objektif iyiniyet kurallarına aykırıdır⁹³.

VIII. Feshin Sonuçları

Mahkemenin şirketin feshine karar vermesi durumunda, bu karar bozucu yenilik doğuran nitelikte bir karardır⁹⁴. Ayrıca bu karar, hükümlerini dava tarihinden değil kararın kesinleşme tarihinden itibaren doğurur. Hükümün etkisi, ileriye dönüktür⁹⁵.

⁹⁰ *Sümer*; haklı neden oluşturabilecek maddi vakaların oluşundan itibaren iki yıllık süre ile sınırlama yapılmasının menfaatler dengesine uygun olacağını belirtmektedir. Bkz. SÜMER, s.179. *Moroğlu* ise, madde metnine haklı sebeple fesih davası açma hakkının feshine neden olan işlem ve eylemden itibaren bir yılda zamanaşımına uğrayacağına ilişkin bir hükmün eklenmesini uygun bulmaktadır. Bkz. MOROĞLU, Tasarı, s.284). *Çelik* de haklı sebeple fesih davası açılmasının, haklı sebebin ortaya çıktığı ve öğrenildiği tarih dikkate alınarak belirli bir süre ile sınırlandırılması gerektiği görüşündedir. Bkz. ÇELİK, s. 587.

⁹¹ GİRAY, s. 213; ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 127.

⁹² ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 130.

⁹³ GİRAY, s. 214; ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 131; ERİŞ, C.I, s. 1364; ÇELİK, s. 587.

⁹⁴ SÜMER, s. 177; ERİŞ, C.I, s. 1364; ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 133.

⁹⁵ ÇAMOĞLU, Haklı Sebep, s. 13; POROY/TEKİNALP/ÇAMOĞLU, s. 851.

KAYNAKLAR

- AKYOL, Şener, Dürüstlük Kuralı ve Hakkın Kötüye Kullanılması Yasağı, İstanbul 2006.
- ARSLANLI, Halil/DOMANIÇ, Hayri, Ticaret Kanunu Şerhi, C. III, Limited Şirketler Hukuku Uygulaması ve Hisseli Komandit Şirket, İstanbul 1989.
- BAŞTUĞ, İrfan, Limited Şirkette Ortağın Çıkması ve Çıkarılması, İzmir 1966.
- CERRAHOĞLU, M. Fadlullah, Türk Ticaret Kanununa ve Yargıtay İçtihatlarına Göre Limited Ortaklıklar Hukuku, İstanbul 1976.
- ÇAMOĞLU, Ersin, Ticaret Kanununun Kollektif Ortaklığın Haklı Sebep Feshi ve Ortağın Çıkarılmasına İlişkin Hükümlerin Emredici Niteliği, *Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan*, İstanbul Üniversitesi 1978, s. 289-307 (Emredici Nitelik).
- ÇAMOĞLU, Ersin, Kollektif Ortaklıkta Haklı Sebep Kavramı ve Ortağın Haklı Sebep Çıkarılması, İstanbul 2008, 2. Bası (Haklı Sebep)
- ÇAMOĞLU, Ersin, Anonim Ortaklığın Haklı Sebep Feshi, *Prof. Dr. Yavuz Alangoya için Armağan*, İstanbul 2007, s. 667-684 (Anonim Ortaklık)
- ÇELİK, Aytekin, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerin Haklı Sebep Feshi, *Batider Aralık 2009*, C. XXV, S. 4, s. 559-592.
- DOĞANAY, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, 4. bası, Ankara 2004.
- DOĞANAY, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. II, 4. bası, Ankara 2004.
- ERİŞ, Gönen, Açıklamalı İçtihatlı En Son Değişikliklerle Birlikte Türk Ticaret Kanunu, Ticari İşletme ve Şirketler, C. I, Ankara 2007 (C. I).
- ERİŞ, Gönen, Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu Ticari İşletme ve Şirketler, C. II, Ankara 2007 (C. II).
- GİRAY, R. Eda, Limited Şirketin Haklı Sebep Feshi ve Yargıtay'ın Yaklaşımı, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Yıl: 6, S. 12, s. 195-218.
- İMREGÜN, Oğuz, Anonim Şirketlerde Paysahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunları Telif Çareleri, İstanbul 1962.

- KARAYALÇIN, Yaşar, Ticaret Hukuku, Şirketler Hukuku II, Ankara 1973.
- MOROĞLU, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Azınlık Pay Sahiplerinin Korunması ve Haklı Nedenlerle Fesih, *Ord. Prof.Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan*, İstanbul 1978, s. 433-468 (Haklı Neden).
- MOROĞLU, Erdoğan, Türk Ticaret Kanunu Tasarısı, Değerlendirme ve Öneriler, 5. bası, İstanbul 2007 (Tasarı).
- ORUÇ, Murat, 6102 Sayılı Yeni Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıkta Haklı Sebep Fesih İstemine Bağlı Çıkarılma, *Batider*, Mart 2011, C. XXVII, S. 1, s. 209-233.
- ÖCAL, Akar, Limited Şirketin Haklı Sebeplerle Mahkeme Kararı ile Sona Erdirilmesi, *Prof. Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan*, Ankara 2003, s. 215-226.
- ÖZER, Seliçi, Borçlar Kanununa Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul 1977.
- ÖZTÜRK DİRİKKAN, Hanife, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Ankara 2005.
- POROY, Reha/ TEKİNALP, Ünal/ ÇAMOĞLU, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 12. bası, İstanbul 2010.
- SÜMER, Ayşe, Türk Ticaret Kanununun Tasarısında Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi, *Marmara Üniversitesi İİBF*, Yıl 2010, C. XXVIII, S. I, s. 1761-181.
- TEKİNALP, Ünal, Türk Ticaret Kanunundaki Boşluk: Anonim Ortaklığın Önemli Sebeplerle Feshi, Çoğunluk Gücünün Kötüye Kullanılmasına Karşı Etkili Bir Araç, *İktisat ve Maliye Dergisi*, 1974, C. XXI, S. 8, s. 321-323.
- YASAMAN, Hamdi, Türk Ticaret Kanunu Tasarı'nda Hakimin Genişleyen Rolü, *Batider* Aralık 2009, C. XXV, S. 4, *Prof.Dr.Reha Poroy'un Anısına Armağan*, s. 73-94.
- YILDIZ, Şükrü, TTK Tasarısına Göre Anonim Şirketin Haklı Sebeplerle Feshi, *Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegân Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağan*, İstanbul 2007, s. 1195-1199.

BOŞ